

Kontigo

Det operativa programmet för territoriellt samarbete gällande Nord 2014-2020

Miljökonsekvensbeskrivning

VERSION 1

Malmö 2013-10-15

Innehåll

Innehåll.....	2
Förord.....	4
Sammanfattning.....	5
1 Bakgrund	7
1.1 Programmet och krav på MKB.....	7
1.2 Regionalpolitisk kontext	7
1.3 MKB – Syfte och innehåll.....	7
1.4 Genomförande av MKB.....	8
2 Programförslaget	10
2.1 Programgeografi.....	10
2.2 Tematiska mål och investeringsprioriteringar	10
2.3 Samband med andra planer och program.....	12
3 Miljöstatus	13
3.1 Värdefulla områden.....	13
3.2 Klimat och energi	13
3.2.1 Förnybar energi	13
3.2.2 Klimat	14
3.2.3 Transporter.....	14
3.2.4 Energieffektivisering	14
4 Miljömål och miljöhänsyn	15
4.1 Internationella miljömål – EU:s arbete för hållbar utveckling.....	15
4.2 Sveriges miljömål	16
4.3 Norges miljömål	17
4.4 Finlands miljömål	17
4.5 Sápmis miljömål.....	18
4.6 Miljöhänsyn i utarbetande av programmet.....	19
5 Avgränsning.....	20
5.1 Generella kriterier för avgränsning.....	20
5.2 Avgränsning för detta program	21
5.2.1 Samråd om avgränsningen	21
5.3 Hur bedömningen gjorts	22
6 Betydande påverkan, skadeförebyggande och uppföljning	23
6.1 Beskrivning och analys av betydande miljöpåverkan	23
6.1.1 Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation	24
6.1.2 Att öka konkurrenskraften hos små- och medelstora företag	24

6.1.3	Att skydda miljön och främja en hållbar användning av resurser	25
6.1.4	Att främja sysselsättning och arbetskraftens rörlighet.....	25
6.2	Sammanfattande bedömning	25
6.3	Skadeförebyggande	26
6.4	Nollalternativet	26
6.5	Verkan på miljön i ett område utanför Sverige, Norge och Finland	27
6.6	Åtgärder för övervakning	27
7	Integration och motiv	28

Förord

Inom ramen för den europeiska sammanhållningspolitikens mål Territoriellt samarbete pågår arbetet med förberedelser av det gränsregionala programmet Nord 2014-2020. Länsstyrelsen i Norrbottens län har fått uppdraget att samordna framtagandet av ett programförslag. Samverkansorganet i Västerbottens län, Lapplands förbund, Norra Österbottens förbund, Mellersta Österbottens förbund, Nordlands, Troms och Finnmarks fylkeskommuner samt Sametinget i Sverige, Norge och Finland har också deltagit i programskrivningsarbetet.

I enlighet med rådets och Europaparlamentets direktiv 2001/42/EG av den 27 juni 2001 om miljöhänsyn i vissa planer och program (även kallat SEA-direktivet) ska samtliga program miljöbedömas. Utöver att genomförande av miljöbedömning är efterfrågat i lag så är det en central del i främjandet av hållbar utveckling att relevanta miljöaspekter integreras i programmen.

Kontigo AB har fått i uppdrag av Tillväxtverket att inom ramen för en förhandsutvärdering av det gränsregionala programmet Nord 2014-2020 utarbeta en miljökonsekvensbeskrivning av programmet. Kontaktperson på Länsstyrelsen i Norrbottens län och ansvarig för framtagandet av det nya programmet är Iris Mäntyranta. Kontaktperson på Tillväxtverket är Birgitta Jarlås. För förhandsutvärderingen i sin helhet inklusive föreliggande MKB ansvarar Kontigo.

Malmö 15 oktober 2013

Klara Spangenberg

Affärsområdeschef Miljömässig hållbarhet, Kontigo AB

Sammanfattning

Inom ramen för den europeiska sammanhållningspolitikens mål Territoriellt samarbete pågår arbetet med förberedelser av det gränsregionala programmet Nord 2014-2020. Länsstyrelsen i Norrbottens län har fått uppdraget att samordna framtagandet av ett programförslag. Samverkansorganet i Västerbottens län, Lapplands förbund, Norra Österbottens förbund, Mellersta Österbottens förbund, Nordlands, Troms och Finnmarks fylkeskommuner samt Sametinget i Sverige, Norge och Finland har också deltagit i programskrivningsarbetet.

I enlighet med rådets och Europaparlamentets direktiv 2001/42/EG av den 27 juni 2001 om miljöhänsyn i vissa planer och program (även kallat SEA-direktivet) ska samtliga program miljöbedömas.

Kontigo AB har fått i uppdrag av Tillväxtverket att inom ramen för en förhandsutvärdering av det gränsregionala programmet Nord 2014-2020 utarbeta en miljökonsekvensbeskrivning av programmet. Denna MKB presenteras i föreliggande rapport.

Syftet med miljöbedömningen är att integrera miljöaspekter i planen eller programmet så att en hållbar utveckling främjas.

Denna typ av programs karaktär innebär en stor osäkerhet sett till miljöpåverkan eftersom det konkreta utfallet av programmet till stor del att formas med utgångspunkt i vilka satsningar, projekt o.s.v. som på olika sätt får stöd genom programmet. Givet detta är det olämpligt att göra för många och för stora antaganden eftersom slutsatserna då riskerar att bli oanvändbara. MKB:n handlar istället om att identifiera om programmen innebär risker för betydande negativ påverkan eller möjligheter till betydande positiv påverkan.

Inom ramen för uppdraget har bedömningen av miljöpåverkan gjorts för samtliga inom programmet prioriterade tematiska mål:

1. Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation
2. Att öka konkurrenskraften för små- och medelstora företag
3. Att skydda miljön och främja en hållbar användning av resurser
4. Att främja sysselsättning och arbetskraftens rörlighet

Denna MKB bygger på kvalitativa resonemang med utgångspunkt i programutkastet, dokumentstudier av centrala dokument samt de intervjuer som genomförts med relevanta miljöaktörer.

De tematiska målen med tillhörande investeringsprioriteringar och förslag på aktiviteter som beskrivits ovan kan medföra både positiv och negativ påverkan på miljön. Det går dock inte att dra slutsatsen att Nordprogrammet i sin helhet innebär vare sig betydande positiv – eller betydande negativ påverkan på miljön.

Enskilda insatser och projekt kan emellertid ha negativ påverkan på miljön och det är därför avgörande att styrningen av programmet, både vad gäller insatser och projekt liksom av en bredare integrering av miljöhänsyn, utvecklas och fullföljs i genomförandet. Detta är också viktigt för projekt som har en potentiellt positiv påverkan på miljön, då effekterna av sådana insatser bör förstärkas.

1 Bakgrund

1.1 Programmet och krav på MKB

Sveriges och Finlands regeringar har gett Länsstyrelsen i Norrbottens län i uppdrag att samordna framtagandet av ett operativt program för territoriellt samarbete gällande Nord 2014-2020 (härefter benämnt "Nordprogrammet" eller "programmet"). Länsstyrelsen i Norrbottens län är också utsedd till förvaltnings och attesterande myndighet för programmet. I arbetet med att ta fram ett program har även Samverkansorganet i Västerbottens län, Lapplands förbund, Norra Österbottens förbund, Mellersta Österbottens förbund, Nordlands, Troms och Finnmarks fylkeskommuner samt Sametinget i Sverige, Norge och Finland deltagit.

I enlighet med rådets och Europaparlamentets direktiv 2001/42/EG av den 27 juni 2001 om miljöhänsyn i vissa planer och program (även kallat SEA-direktivet) ska samtliga program miljöbedömas. Miljöbedömning är den process som innehåller särskilt föreskrivna moment som ska genomföras vid upprättande eller ändring av vissa planer eller program.

Miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) är den skriftliga redogörelse där bl.a. den betydande miljöpåverkan som programmet bedöms medföra beskrivs. Utöver att genomförande av miljöbedömning är efterfrågat i lag så är det en central del i främjandet av hållbar utveckling att relevanta miljöaspekter integreras i program.

Kontigo AB har fått i uppdrag av Tillväxtverket att inom ramen för en förhandsutvärdering av Nordprogrammet utarbeta en MKB. Miljöbedömningen är genomförd med utgångspunkt i det programutkast som presenterades den 30 september 2013.¹ Kontigo har också tagit del av det programutkast som presenterades den 11 oktober 2013.²

1.2 Regionalpolitisk kontext

Den europeiska sammanhållningspolitiken har tre mål: konvergens, regional konkurrenskraft och sysselsättning samt territoriellt samarbete. Cirka tre procent av sammanhållningspolitikens resurser är avsatta för målet territoriellt samarbete, vilket gör målet till det resursmässigt minst omfattande av de tre målen.

Inom ramen för målet Territoriellt samarbete genomförs tre typer av program, gränsregionala program som omfattar till varandra angränsande regioner på vardera sidan om en nationsgräns, transnationella program som kan omfatta större sammanhängande områden och interregionala program som fokuserar på samverkan och erfarenhetsutbyte. Nordprogrammet tillhör kategorin gränsregionala program.

1.3 MKB – Syfte och innehåll

SEA-direktivet syftar till att sörja för en hög nivå på skyddet av miljön och bidra till att integrera miljöaspekter i utarbetandet och antagandet av planer och program för att främja en hållbar utveckling. SEA-direktivet är också implementerat i nationell lagstiftning i programområdet.

---

¹ Förslag på Interreg Nord-program version 3 (2013-09-30).

² Förslag på Interreg Nord-program version 4 (2013-10-11)

I svensk lagstiftning finns den huvudsakliga regleringen av miljökonsekvensbeskrivningar i 6 kap. miljöbalken.³ Där framgår bl.a. i 11 § syftet med en miljöbedömning:

Syftet med miljöbedömningen är att integrera miljöaspekter i planen eller programmet så att en hållbar utveckling främjas.

Där framgår vidare i 12 § att miljökonsekvensbeskrivningen skall innehålla:

1. en sammanfattning av planens eller programmets innehåll, dess huvudsakliga syfte och förhållande till andra relevanta planer och program,
2. en beskrivning av miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om planen, programmet eller ändringen inte genomförs,
3. en beskrivning av miljöförhållandena i de områden som kan antas komma att påverkas betydligt,
4. en beskrivning av relevanta befintliga miljöproblem som har samband med ett sådant naturområde som avses i 7 kap. eller ett annat område av särskild betydelse för miljön,
5. en beskrivning av hur relevanta miljö kvalitetsmål och andra miljöhänsyn beaktas i planen eller programmet,
6. en beskrivning av den betydande miljöpåverkan som kan antas uppkomma med avseende på biologisk mångfald, befolkning, människors hälsa, djurliv, växtliv, mark, vatten, luft, klimatfaktorer, materiella tillgångar, landskap, bebyggelse, forn- och kulturlämningar och annat kulturarv samt det inbördes förhållandet mellan dessa miljöaspekter,
7. en beskrivning av de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra eller motverka betydande negativ miljöpåverkan,
8. en sammanfattande redogörelse för hur bedömningen gjorts, vilka skäl som ligger bakom gjorda val av olika alternativ och eventuella problem i samband med att uppgifterna sammanställdes,
9. en redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför, och
10. en icke-teknisk sammanfattning av de uppgifter som anges i 1-9.⁴

1.4 Genomförande av MKB

Processen för en miljöbedömning omfattar följande moment:

- Behovsbedömningen (screening) där den programansvariga myndigheten analyserar de formella kriterier som utlöser krav på miljöbedömning.
- Avgränsningen (scoping); En miljöbedömning innefattar ett utredningsförfarande för att avgränsa alternativ eller konsekvenser som utredningen skall omfatta. I detta fall genomfördes intervjuer med ett urval regionala aktörer.
- Bedömning (assessment) – utredning och analys – av programmets betydande miljöpåverkan, av rimliga alternativ samt av behövliga åtgärder för att förstärka positiva verkningar och minimera negativa verkningar.

---

³ SEA-direktivet genomförs med bestämmelser framför allt i 6 kap. miljöbalken och PBL. Bestämmelserna i PBL avser miljöbedömningar och miljökonsekvensbeskrivningar av översiktsplaner och vissa detaljplaner

⁴ Kravet uppfylls här genom föreliggande rapport.

- Granskning (review) av myndigheter och allmänheten av förslag till program och MKB. I detta fall genomförs ett samråd som kan leda till revidering och komplettering av denna MKB.
- Beslut om programmet, då MKB och synpunkter från samråd beaktas.
- Offentliggörande av motiv till den valda utformningen av programmet, med en beskrivning av hur integreringen av miljöhänsyn har gått till samt hur synpunkter från samråd och MKB har beaktats.
- Uppföljning (monitoring) av hur programmet genomförs, med fokus på väsentliga positiva och negativa verkningar för hälsa, miljö och resurshushållning.

2 Programförslaget

En MKB ska redovisa en sammanfattning av planens eller programmets innehåll, dess huvudsakliga syfte och förhållande till andra relevanta planer och program. I detta syfte presenteras därför programgeografin, en översikt över Nordprogrammets tematiska mål och investeringsprioriteringar.⁵ Vidare framläggs programmets samband med andra planer och program.

2.1 Programgeografi

Programområdet omfattar Nordland, Troms och Finnmark fylke i Norge, Norrbottens län och Norsjö, Malå, Skellefteå och Sorsele kommuner i Västerbottens län i Sverige. Vidare omfattar det Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa och Lappi landskap i Finland. Sápmi delas upp i olika områden, öst-, nord-, lule- och sydsamiskt område och följer i stort de samiska språkgränserna. Som östsamiskt område definieras Kolahalvön och östligaste området i Finland och Norge. Nordsamiskt område innefattar Norrbottens län i Sverige, Lapplands län i Finland, Finnmarks fylke samt Troms fylke i Norge.

Samernas hemområde i Finland är vidare definierat i den finska grundlagen vilket ger området en officiell status. Lulesamiskt område omfattar Norrbottens län i Sverige och området norr om Saltfjellet i Nordland fylke i Norge. Sydsamiskt område är renbetesområdena söder om Saltfjellet i Nordland fylke, Nord- och Sörträndelags fylken med tillägg för del av Hedmarks kommune (Elgå reinbetesdistrikt) i Norge och i Sverige Västerbottens län, Jämtlands län, Västernorrlands län, Dalarna län med tillägg för den del som nyttjas av Idre sameby.

2.2 Tematiska mål och investeringsprioriteringar

Innehållet i Nordprogrammet 2014-2020 är följande:

Tabell 1 Programöversikt Nordprogrammet 2014-2020⁶

Tematiskt mål	Investeringsprioritering
---------------	--------------------------

⁵ I det programutkast som ligger till grund för denna MKB är specifika mål ännu ej beslutade.

⁶ Bearbetad tabell från programutkastet.

<p>Tematiskt mål 1: Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation.</p>	<p>Investeringsprioritering 1 b): Främja företagsinvesteringar inom innovation, forskning och utveckling av förbindelser och synergier mellan företag, FoU-centrum och högre utbildning, särskilt produkt- och tjänsteutveckling, tekniköverföring, social innovation, ekoinnovation, offentliga tillämpningar, efterfrågestimulans, nätverk, kluster och öppen innovation genom smart specialisering och stödja teknisk och tillämpad forskning, pilotverksamhet, tidiga produktvalideringsåtgärder och kapacitet för avancerad produktion och förstagångsproduktion särskilt inom viktig möjliggörande teknik och spridning av teknik för allmänna ändamål.</p>
<p>Tematiskt mål 3: Att öka konkurrenskraften för små och medelstora företag</p>	<p>Investeringsprioritering 3b: Utveckla och implementera nya affärsmodeller för små och medelstora företag, särskilt för internationalisering.</p>
<p>Tematiskt mål 6: Att skydda miljön och främja en hållbar användning av resurserna</p>	<p>Investeringsprioritet 6 c: Bevara, skydda, främja samt utveckla natur- och kulturarvet.</p>
	<p>Investeringsprioritet 6 d: Skydda och återställa den biologiska mångfalden, markskydd samt främja ekosystemtjänster, inklusive Natura 2000, och miljövänlig infrastruktur</p>
	<p>Investeringsprioritet 6 e: Stödja industrins övergång till resurseffektiv ekonomi, främja miljövänlig tillväxt, eko-innovation, miljömässig verksamhetsstyrning i offentlig och privat sektor.</p>
<p>Tematiskt mål 8: Att främja sysselsättning och arbetskraftens rörlighet⁷</p>	<p>Investeringsprioritering 8i: Integrering av gränsöverskridande arbetsmarknader, inklusive gränsöverskridande rörlighet, gemensamma lokala sysselsättningsinitiativ och gemensam utbildning.</p>

⁷ Beslut kring detta område är i skrivande stund ej fattat.

2.3 Samband med andra planer och program

Under perioden 2007-2013 genomförs Nordprogrammet med det övergripande programmålet att förstärka programrådets konkurrenskraft och sammanhållning.

Nordprogrammet 2014-2020 överlappar geografiskt med flera transnationella program för Europeiskt territoriellt samarbete. Programområdet ingår i sin helhet i programområdet för Östersjöprogrammet och Norra periferiprogrammet. Det finns också en viss geografisk överlappning med de gränsöverskridande programmen Botnia-Atlantica samt ENI-programmen Kolarctic och Karelen.

I den kommande programperioden har Nordprogrammet även beröringspunkter med flera andra EU-program såsom Horisont 2020, COSME, Connecting Europe Facility, Erasmus+, LIFE, Programmet för social förändring och social innovation och Kreativa Europa. Det finns också tydliga kopplingar till strukturfonderna.

I genomförandet av programmen kan växelverkan programmen emellan komma att uppstå. Detta skulle kunna innebära att andra typer av miljökonsekvenser än de som bedömts kunna uppkomma i det enskilda programmet. Ansvar för miljöintegration och uppföljning måste därför uppmärksammas av genomförandeorganisationen.

3 Miljöstatus

En MKB ska innehålla en beskrivning av miljöförhållandena i de områden som kan antas komma att påverkas betydligt. Den ska också innehålla en beskrivning av relevanta befintliga miljöproblem som har samband med vissa naturområden eller andra områden av särskild betydelse för miljön. Här presenteras de förhållanden som bedömts vara mest relevanta för programmet. Beskrivningen är till stora delar hämtad från den bakgrundsanalys som gjorts inför programskrivningsarbetet.

3.1 Värdefulla områden

Programområdet omfattar särskilt värdefulla områden med olika typer av naturmiljöer. Naturens mångfald, med allt från fjäll till fjordar till stora skogar, myrar, älvar och kustområden rymmer en varierad flora och fauna. I programområdet finns ett stort antal ekosystem med ovanlig biologisk mångfald.

Naturen är känslig och i de norska och svenska fjällen finns flera nationalparker till skydd för miljön. Även i Finland finns det nationalparker. I norsk, svensk och finländsk skärgård i området finns också skyddade habitat och naturreservat. I både Finland och Sverige finns vidare stora områden som är skyddade genom Natura 2000. Flera områden finns också på UNESCO:s världsarvslista vilket är viktigt för både biologiska mångfalden och för det samiska kulturarvet.

I de skyddade områdena finns utmaningar kopplade till miljön i form av t.ex. slitage från turism och ändrad markanvändning, utsläpp från transporter, försurning och övergödning. Sápmis miljö är mycket känslig och rymmer stora naturtillgångar. Aktiviteter som jakt och fiske, skoteråkning, och utvinning av naturresurser innebär liksom turismen påfrestningar på denna. Konkurrensen om naturresurserna är sammantaget stor.

Det finns också stora naturtillgångar i programområdet, exempelvis malm, olja och skog. Detta innebär att det finns omfattande ekonomiska intressen kopplade till området. Under senare år har det också varit ett internationellt fokus på delar av programområdet på grund av dessa naturtillgångar, men också för att områdena blivit mer tillgängliga genom klimatförändringarna. En betydande utmaning för programområdet givet detta är de negativa miljöeffekter som utvinningen av stora delar av resurserna ger upphov till.

3.2 Klimat och energi

3.2.1 Förnybar energi

Regionens naturtillgångar innebär att betydande delar av energiproduktionen kommer från vattenkraft. Samtidigt som vattenkraften innebär förnybar energi så innebär det också en påverkan på vattendragens ekosystem.

Det finns också en stor potential för förnyelsebar energi kopplad till bl.a. vindkraft. Enligt förarbetena till programmet finns emellertid ett motstånd i delar av Sápmi mot utbyggnad av vindkraft.

Även uttag av biomassa innebär potential för ökad energiutvinning samtidigt som detta påverkar miljön på olika sätt. Genom klimatförändringarna kan man också förvänta sig att produktionen av bioenergi kan komma att öka till följd av en längre växtsäsong och ett mildare klimat.

Sammanfattningsvis finns ett konkurrensförhållande sett till nyttjandet av områdets värdefulla naturresurser. Det finns en lång rad intressen som ofta står i motsatsförhållande till varandra.

3.2.2 Klimat

Ökade utsläpp av växthusgaser innebär klimatförändringar, så också för programområdet där vintrarna kan förväntas bli kortare, med mindre snö och svagare isar. Detta medför också mer nederbörd och fler översvämningar. Klimatförändringarna förväntas också beröra stora delar av samhället med effekter för infrastruktur, biologisk mångfald, vattentillgång, havsförhållanden m.m. Förändringarna ger i vissa fall positiva spin off-effekter, t.ex. kommer minskad förekomst av havsis att innebära bättre sjöfartsleder i delar av Östersjön. Vilket i sin tur innebär större möjlighet till utvinning av naturresurser, som ofta innebär negativa konsekvenser för miljön.

Särskilt viktigt att lyfta fram inom ramen för Nordprogrammet och Sápmi är att även renskötseln är mycket klimatberoende. Renarnas bete och förflyttningar styrs av vädret och förändringar av klimatet får därför stora effekter för rennäringen.

3.2.3 Transporter

Programområdets geografiska läge, klimat och långa avstånd innebär stora utmaningar sett till både infrastruktur och transportlösningar. Andelen icke förnybara energikällor i transportsektorn är hög då det finns brister i de inomregionala transportlösningarna (öst-västliga) vad gäller både järnväg och sjöfart.

Vägar är den viktigaste transportleden i Norge, Sverige och Finland och även om transportererna genomförs med mer energieffektiva fordon så innebär detta en stor utmaning kopplat till utsläpp av växthusgaser. Detta gäller både person- och godstransporter. De föroreningar som finns av luftmiljön leder utöver förändrat klimat till försurning av mark och vatten genom surt regn.

3.2.4 Energieffektivisering

En hög andel energiintensiv, råvarubaserad industri i delar av programområdet i kombination med kallt klimat innebär att energiförbrukningen i delar av programområdet är hög. Det finns därmed stora miljö- och ekonomiska vinster att göra i att arbeta med energieffektivisering och utveckling av förnybar energi.

4 Miljömål och miljöhänsyn

I detta kapitel presenteras de mål för skydd av miljön som uppställts på internationell nivå och på gemenskaps- eller medlemsstatsnivå och som är relevanta för programmet. Vidare diskuteras på vilket sätt dessa mål och övrig miljöhänsyn har beaktats under utarbetandet av programmet.

4.1 Internationella miljömål – EU:s arbete för hållbar utveckling

EU:s aktuella strategi för hållbar utveckling antogs år 2006 och bygger vidare på den strategi som beslutades i Göteborg år 2001. Dess syfte är att fastställa och utveckla åtgärder så att livskvaliteten för nuvarande och kommande generationer kan förbättras. De mål och principer som ligger till grund för EU:s arbete för hållbar utveckling är ekonomiskt välstånd, social rättvisa, miljöskydd och internationellt ansvar. I strategin presenteras sju huvudutmaningar för arbetet:

- Klimatförändringar och ren energi: Att begränsa klimatförändringarna och de kostnader och negativa följder som de medför för samhället och miljön.
- Hållbara transporter: Se till att våra transportsystem motsvarar samhällets ekonomiska, sociala och miljömässiga behov samtidigt som deras oönskade verkningar på ekonomin, samhället och miljön minimeras.
- Hållbar produktion och konsumtion: Att främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster.
- Bevarande och förvaltning av naturresurser: Att förbättra förvaltningen av naturresurserna och undvika överexploatering av dessa, och därvid erkänna värdet av ekosystemtjänster.
- Folkhälsa: Att främja en god folkhälsa på lika villkor och förbättra skyddet mot hälsorisker.
- Social integration, demografi och invandring: Att skapa ett socialt integrerat samhälle med solidaritet mellan och inom generationerna samt att säkra och öka medborgarnas livskvalitet som en nödvändig förutsättning för individens varaktiga välbefinnande.
- Globala utmaningar när det gäller fattigdom och hållbar utveckling: Att aktivt främja hållbar utveckling i hela världen och se till att Europeiska unionens interna och externa politik är förenlig med en global hållbar utveckling och med unionens internationella åtaganden.

Strategin för hållbar utveckling har setts som ett komplement till Lissabonstrategin, i vilken det bekräftas att hållbar utveckling är ett av EU:s viktigaste mål i förbindelse med omvärlden och där fokus har legat på miljöskydd och miljömässig hållbarhet. Lissabonstrategin är sedan år 2010 ersatt av Europa 2020 som prioriterar områdena Smart tillväxt, Hållbar tillväxt och Tillväxt för alla. Europa 2020 innehåller mål om sysselsättnings- och investeringsnivåer, forskning och utbildning, fattigdomsbekämpning samt miljö och klimat. Enligt Europa 2020 är målet för medlemsstaterna att minska växthusgasutsläppen med minst 20 procent jämfört 1990 års nivåer, öka andelen

förnybara energikällor till 20 procent och höja energieffektiviteten med 20 procent. Samtidigt belyses att samtliga mål i Europa 2020 hänger samman och påverkar varandra.

4.2 Sveriges miljömål

Sverige har nationellt formulerat ett antal mål för landets miljöarbete. Dessa består av ett övergripande generationsmål som anger inriktningen för de samhällsomställningar som behöver ske inom en generation för att uppnå miljö kvalitetsmålen. De 16 miljö kvalitetsmålen anger i sin tur det tillstånd i miljön som miljöarbetet ska sträva emot. Slutligen finns ett antal etappmål som ett steg på vägen för att uppnå miljö kvalitetsmålen och generationsmålet.

Generationsmålet formuleras av Sveriges riksdag som; *Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.*

De sexton miljö kvalitetsmålen är:

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- Skyddande ozonskikt
- Säker strålmiljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Storslagen fjällmiljö
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Länsstyrelserna i respektive län har en övergripande och samordnande roll som regional miljömyndighet. De ska arbeta tillsammans bl.a. med andra regionala myndigheter för att uppnå målen. I de olika regionerna finns också styrdokument som anger mål för det regionala miljöarbetet, inte minst i de regionala utvecklingsplanerna och strategierna.

Eftersom programområdet inrymmer flera svenska regioner utgår vi här ifrån att de nationella miljömålen anger en minsta gemensamma nivå för mål för miljön i de aktuella regionerna. Målen ligger också i linje med EU:s miljö och klimatpolitik.

4.3 Norges miljömål

Den norska miljöpolitiken är indelad i elva områden för vilka det finns ett eller flera miljömål kopplat till vardera av dessa. För att kunna följa upp huruvida målen uppnåtts eller är på väg att uppnås har ett antal indikatorer framarbetats för var och ett av miljömålen. Indikatorerna preciserar vad som krävs för att miljömålet ska anses vara uppnått och fungerar som vägledning för den norska miljöpolitikens inriktning. Områdena för norsk miljöpolitik är:

- Levande hav och kust
- Livskraftiga älvar och insjöar
- Frodiga våtmarker
- Skog med mångfald
- Storslaget fjällandskap
- Värdefulla kulturminnen och kulturlandskap
- God stadsmiljö
- Aktivt friluftsliv
- Giftfri miljö
- Ren luft
- Stabilt klimat

Även i Norge arbetar de olika regionerna på olika sätt med mål för miljön. Det finns t.ex. regionala planer för olika energislag och regionala planer för klimatförändringar.

Norge är till stor del knutet till EU:s miljö- och klimatpolitik i och med EES-avtalet som förpliktigar landet att följa EU:s miljölagstiftning. EU:s politik på området har stor betydelse för utvecklingen av Norges miljöarbete och landet är därmed knutna till samma mål och strategier som EU-länderna.

4.4 Finlands miljömål

Det har inte formulerats några övergripande nationella miljömål för Finland. Landets miljöskyddslag och miljöskyddsförordning är båda från år 2000. I miljöskyddslagen formuleras ett antal mål för vad miljöskyddet syftar till, och kan därigenom även ses som mål för Finlands miljöarbete. Lagen syftar till att:

- Förebygga och hindra förorening av miljön samt avhjälpa och minska skador orsakade av förorening.
- Bevara en hälsosam och trivsamt samt naturekonomiskt hållbar och mångsidig miljö
- Förebygga uppkomst och skadeverkningar av avfall.
- Effektivisera bedömningen av miljökonsekvenserna i fråga om förorenande verksamhet och beaktandet av dessa konsekvenser som en helhet.
- Förbättra medborgarnas möjligheter att påverka beslut som gäller miljön.
- Främja ett hållbart utnyttjande av naturresurserna.
- Motverka klimatförändringar och i övrigt stödja en hållbar utveckling.

Finland har även antagit en strategi för hållbar utveckling, vars vision är att trygga välfärden inom gränserna för naturens bärkraft nationellt och globalt. Strategin styrs av ett antal principer som gäller samtliga dimensioner av hållbar utveckling och belyser långsiktigt tänkande och behovet av såväl globalt, nationellt som lokalt miljöarbete. Målen ligger också i linje med EU:s miljö och klimatpolitik.

Även i Finland finns det regionala styrdokument som anger inriktning och mål för miljöarbetet, ett exempel på detta är Västra Finlands miljöstrategi.

4.5 Sápmis miljömål

Sápmiområdet ingår i Finlands, Sveriges och Norges nationella och regionala miljöregleringar. Liksom miljön i övriga programområdet är miljön i Sápmi känslig och utsatt för påfrestning.

Sametingets livsmiljöprogram – Eallinbiras - antogs 2009 och har det övergripande målet om en livskraftig och hållbar samisk livsmiljö. *Vi önskar att leva i ett livskraftigt Sápmi som är rotat i både en bärkraftig natur och i en levande samisk kultur. Människan och naturen ska ha en långsiktig förmåga att förnya sig och hållbart vidareutvecklas även i tider av betydande förändringar. Både natur och kultur i Sápmi ska upplevas som berikande för omvärlden.*

Vidare har tre delmål tagits fram som benämns Natur, Balanserad utveckling och Samisk kunskap. I livsmiljöprogrammet preciseras det hur sametinget, individen och kollektivet ska agera för att uppnå dessa delmål samt vilket ansvar aktörerna har.

Agenda 21 som antogs vid FN:s konferens om miljö och utveckling år 1992 betonar olika folkgruppers och individers ansvar och medverkan. Det finns ett särskilt avsnitt i agenda 21 om urbefolkningar som säger att: *Urbefolkningar och deras samhällen, liksom andra lokalsamhällen, har en viktig roll i miljövard och utveckling på grund av deras kunskaper, och traditionella sedvanor. Staten bör erkänna och vederbörligen stödja deras identitet, kultur och intressen och göra det möjligt för dem att delta effektivt i arbetet med att uppnå en hållbar utveckling.*

4.6 Miljöhänsyn i utarbetande av programmet

Miljömålen formuleras på olika sätt i Norge, Sverige, Finland och Sápmi liksom i respektive region. Samtidigt konstaterar vi att samtliga mål har EU:s miljö- och klimatpolitik som gemensam utgångspunkt.

Miljöhänsyn, vilket här innebär att i programskrivningen arbeta för att främja en hållbar miljöutveckling med utgångspunkt i miljömålen, har tagits på flera olika sätt under utarbetandet av programmet.

En viktig del i detta är för det första att programskrivningen har gjort en analys av de strategiska regionala programmen samt tagit avstamp i de inspel som intressenterna i regionen har gett och utifrån detta kommit fram till vilka tematiska områden som är mest relevanta att satsa på. Att miljöfrågorna har en tydlig koppling till det regionala arbetet är viktigt för att främja hållbar utveckling sett ur ett långsiktigt perspektiv.

Ett av de tematiska områdena som har valts handlar direkt om miljömässig hållbarhet. Övriga mål som direkt handlar om att främja miljön har valts bort, och motiv till detta har också lämnats. T.ex. har målsättningen att främja hållbara transporter valts bort med motiveringen att programmet har begränsade resurser och att det därför är tveksamt vad programmet kan åstadkomma för resultat. Vidare anges att aktuella kommunikationsfrågor i regionen ofta innefattar även Ryssland och då känns dessa frågor mer naturliga att inkluderas i kommande ENPI/ENI program.

Genom att presentera de miljömässiga förhållandena inom ramen för den regionanalys som tagits fram i syfte att identifiera styrkor och svagheter och som sedan fungerat som utgångspunkt för utformandet av programmet har miljöhänsyn också tagits.

Utöver detta har miljöhänsyn tagits genom målformuleringar i programarbetet. Allt från mer övergripande tematiska mål – att skydda miljön och främja en hållbar användning av resurser, till mer specificerade förslag på aktiviteter såsom att implementera nya gränsöverskridande metoder för bevarande och återställande av naturområden och dess habitat.

Miljöhänsyn finns också inbyggt i de horisontella aspekter som är giltiga för ansökningar till programmet. Detta innebär att hållbar utveckling ska beaktas vid utarbetning, utformning, projekturval, bedömning och genomförande av all projektverksamhet.

Det kan här också tilläggas att det i kommande arbete med programmet bör ske en specificering av kriterierna för projekt i syfte att säkerställa att miljöhänsyn i största möjliga mån tas inom programmet. Det är också viktigt att i så stor utsträckning som möjligt i programförslagets analys, motiveringar och val i stort, tydliggöra hur det horisontella kriteriet miljö integrerats.

Slutligen är det viktigt att lyfta fram betydelsen av genomförandet av en miljöbedömning för ökad miljöhänsyn i programmet.

5 Avgränsning

I detta kapitel presenteras en sammanfattande redogörelse för hur bedömningen gjorts, vilka skäl som ligger bakom gjorda val av olika alternativ och eventuella problem i samband med att uppgifterna sammanställdes.

5.1 Generella kriterier för avgränsning

Avgränsning av en MKB handlar om vilka alternativ som är relevanta att behandla inom ramen för denna. Det handlar också om hur MKB skall genomföras och presenteras liksom om urvalet av miljöfrågor.

För att göra sådan avgränsning finns det generella kriterier både sett till innehåll i MKB samt i utformningen av processen kring denna, men dessa kriterier bör också tillämpas utifrån de specifika förutsättningar som gäller för det enskilda programmet. Denna senare del behandlas i avsnitt 5.2.

Kärnan i de generella kriterierna för avgränsning är att den ska vara befogad vad gäller följande:

- Programmets karaktär
- Utgångspunkten att vissa frågor bedöms bättre i samband med andra beslut om program, planer eller projekt
- Metoder för bedömning och den aktuella kunskapen på området
- Allmänhetens intresse
- Var i en beslutsprocess som planen eller programmet befinner sig

Det är också viktigt att varje MKB anpassas utifrån de specifika förhållanden som gäller för regionen.

Gränsregionala program innehåller olika nivåer som också har olika konkretiseringsgrad. Från tematiska mål och investeringsprioriteringar över förslag på aktiviteter till specifika mål och resultatindikatorer samt urvalskriterier för projekt. Programmen innehåller sammanfattningsvis ett ramverk där exakta projekt och aktiviteter kommer att uppkomma i ett senare skede.

För programmen är den första och andra punkten i listan över avgränsningskriterier ovan centrala. Det är viktigt att beakta att det i viss utsträckning går att bedöma miljökonsekvenser av programmen men också att deras karaktär innebär en stor osäkerhet sett till miljöpåverkan. Det konkreta utfallet av programmet kommer till stor del att formas med utgångspunkt i vilka satsningar, projekt o.s.v. som på olika sätt får stöd genom programmet.

Givet detta är det olämpligt att göra för många och för stora antaganden eftersom slutsatserna då riskerar att bli oanvändbara. Detta skiljer mot en MKB för ett projekt där det ofta är möjligt att göra mer konkreta analyser och dra mer långtgående slutsatser. Samtidigt är det viktigt att poängtera att

det är avgörande att identifiera strategiska frågor och verkningar så långt det är möjligt, annars fyller inte MKB av program någon reell funktion.

Sammanfattningsvis konstaterar vi att MKB:n bör handla om att identifiera om programmen innebär risker för betydande negativ påverkan eller möjligheter till betydande positiv påverkan. Utgångspunkten är att identifiera typer av hot och möjligheter och att visa åt vilket håll förändringarna kan gå samt att styra mot att hantera risker och möjligheter.

5.2 Avgränsning för detta program

En avgörande förutsättning för avgränsning är det aktuella programmets sammansättning av de olika nivåerna ovan. Då programmen håller sig på en övergripande nivå blir formuleringen av mål, urvalskriterier för projekt och andra faktorer kopplade till implementeringen av programmet särskilt viktiga.

I Nordprogrammet finns dels övergripande ramar, dels mer preciserade ramar, i form av precisering av förslag på aktiviteter. Det förväntas också utvecklas med bl.a. principer för projekturval. Detta innebär att konkreta verkningar delvis kan preciseras här och delvis får konstateras i ett senare skede.

Inom ramen för denna MKB har bedömningen av miljöpåverkan gjorts för samtliga tematiska mål med tillhörande insatsprioriteringar (förutom tekniskt stöd). Nordprogrammet innehåller både åtgärder direkt syftande till miljömässig hållbarhet och sådana insatser som kan leda till miljöproblem.

Att identifiera olika alternativs konsekvenser är också en del i avgränsningen. För Nordprogrammet är kombinationerna av de olika investeringsprioriteringarna liksom konkreta åtgärder och urvalskriterier att betrakta som olika alternativ. Genom att kombinera olika insatsområden går det att uppnå programmets mål på olika sätt, och genom att kombinera åtgärder och tillämpa urvalskriterier på olika sätt så kan genomförandet komma att se olika ut.

Programmets förslag i sin helhet (med utgångspunkt i tematiska mål och investeringsprioriteringar) utgör här emellertid det alternativ som bedöms. Skulle det visa sig att bedömningen enligt beskrivningen ovan kan antas ge betydande negativ miljöpåverkan kan det vara rimligt att se över om andra kombinationer av insatsområden och åtgärder kan förväntas ge färre negativa konsekvenser.

5.2.1 Samråd om avgränsningen

Samråd om avgränsningen är viktigt då det bidrar till ett bättre beslutsunderlag och kvaliteten på MKB blir högre. Det kan också fungera som en viktig del i förankringen av programmet. I fallet Nordprogrammet är den potentiella samrådsgruppen utspridd och det är därför svårt att bedriva samråd i form av t.ex. möten. Tidigare erfarenhet har också visat att t.ex. enkäter eller andra former av utskickade förfrågningar inte alltid ger tillräckligt omfattande och detaljerade svar. Den metod som använts är istället att genomföra telefonintervjuer med regionala aktörer som i sin verksamhet har fokus på miljö.

5.3 Hur bedömningen gjorts

Denna MKB bygger på kvalitativa resonemang med utgångspunkt i programutkastet, dokumentstudier av centrala dokument såsom det faktaunderlag inför den kommande programperioden som presenterats tidigare samt de intervjuer som genomförts med relevanta miljöaktörer.

Tidplanen för bedömningen har varit relativt kort. Ett problem som detta lett till är att samtliga aktörer som erbjudits möjlighet att bidra i bedömningen, inte har haft möjlighet att göra detta. Genom granskningsförfarandet finns emellertid utrymme för revidering och komplettering vilket gör att eventuella konsekvenser av detta kan hanteras. Samtidigt är det viktigt att lyfta att även tidperioden för samråd kring utkast till MKB liksom den tid som avsatts för programansvarig myndighet att arbeta in miljöhänsyn med utgångspunkt i MKB är relativt kort.

Ett ytterligare problem är programmets karaktär som enligt beskrivningarna i föregående avsnitt gör det omöjligt att ta fram kvantifierade konsekvenser. Det faktiska utfallet går inte att avgöra på förhand givet den översiktliga utformningen och osäkerheten i hur implementeringen faktiskt kommer att se ut. Mer detaljerade bedömningar, kvalitativa och/eller kvantitativa skulle inte reducera denna osäkerhet. Vikten av fortsatt styrning på insats- och projektnivå är istället avgörande.

6 Betydande påverkan, skadeförebyggande och uppföljning

I detta kapitel ges en beskrivning och analys av betydande miljöpåverkan, skadeförebyggande åtgärder, nollalternativet samt verkan på miljön i ett område utanför Sverige, Norge och Finland. Vidare presenteras åtgärder för övervakning.

6.1 Beskrivning och analys av betydande miljöpåverkan

Den bedömning som presenteras i detta avsnitt är inriktad mot att identifiera områden där åtgärder och insatser som kan komma att följa av programmet, kan förväntas medföra betydande negativt alternativt betydande positiv påverkan på miljön, med utgångspunkt i miljömålen (enl. beskrivningen i kapitel 4).

Miljöstatus i programområdet idag är ”nollbas” för bedömningen. Även om programområdet i viss utsträckning är präglad av nuvarande Interregprogram så är det alltså inte utformningen av detta föregående program som är jämförelsetalet.

Utgångspunkten för avsnittet är vidare att Nordprogrammets potentiella påverkan identifieras genom övergripande kvalitativa resonemang fördelat på olika åtgärdsområden.

De formella kraven på en MKB är att betydande påverkan ska bedömas med avseende på:

- biologisk mångfald,
- befolkning,
- människors hälsa,
- djurliv,
- växtliv,
- mark,
- vatten,
- luft,
- klimatfaktorer,
- materiella tillgångar,
- landskap,
- bebyggelse,
- forn- och kulturlämningar och annat kulturarv,

- samt det inbördes förhållandet mellan dessa miljöaspekter

Om påverkan är mindre så omfattas den inte formellt av kraven i MKB. Samtidigt ska miljöhänsyn integreras i programmet och beaktas i kommande beslut. I texten förs ett kvalitativt resonemang om miljöpåverkan med utgångspunkt i de förslag på aktiviteter som lämnas per tematiskt mål. Det framgår vidare huruvida denna påverkan bedömts vara betydande och inte.

6.1.1 Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation

Aktiviteter som kan stödjas inom området är bl.a. sådana som möjliggör gränsöverskridande kommersialisering och nyttiggörande av forskningsresultat, gränsöverskridande insatser som främjar nya lösningar, särskilt inom den offentliga sektorn och inom de samiska näringarna samt insatser som utvecklar gränsöverskridande mötesplatser som bjuder in till skärningspunkter mellan olika branscher och sektorer.

Denna typ av aktiviteter skulle kunna påverka miljön i både positiv och negativ riktning, beroende på utfallet av de konkreta projekt och insatser som programmet resulterar i. Vore det så att programmet enbart ger stöd till projekt som gynnar *både* forskning, teknisk utveckling samt innovation *och* miljön så är detta positivt ur ett miljöperspektiv. Handlar det t.ex. om satsningar på clean tech och/eller nya energilösningar så skulle insatser inom ramen för detta tematiskt mål kunna få positiva effekter för miljön.

Samtidigt finns det risker för punktbelastning med negativa konsekvenser för miljön lokalt om t.ex. en gränsöverskridande mötesplats mellan olika branscher och sektorer leder till att produkter och tjänster med negativ påverkan på miljön får bättre förutsättningar att utvecklas. Detsamma gäller för projekt som på olika sätt utvecklar lösningar som inte direkt syftar till hållbar tillväxt. I teorin skulle de kunna generera t.ex. utsläpp med negativa konsekvenser för miljön.

Programmets kärna, dvs. att underlätta och öka det gränsregionala samarbetet med tillhörande krav på deltagande från flera länder, kan också komma att innebära åtminstone kortsiktiga påfrestningar på miljön i den mån det medför ökade transporter med icke miljövänliga alternativ. Vi har tidigare konstaterat att en stor del av befintlig trafik innebär stora koldioxidutsläpp vilket gör att t.ex. videokonferenser, krav på typ av transportmedel vid resor inom programmet etc. är att betrakta som viktiga delar.

Detta tematiska mål med tillhörande investeringsprioriteringar och förslag på aktiviteter kan dock inte i den form den presenteras i programmet antas ha varken betydande positiva eller betydande negativa konsekvenser för miljön.

6.1.2 Att öka konkurrenskraften hos små- och medelstora företag

Aktiviteter som kan stödjas inom området är bl.a. gränsöverskridande samarbete för att utveckla formerna för främjande av entreprenörskap och innovationer, metoder för gränsöverskridande affärsrådgivning samt gränsregionala insatser för att tillvarata den utveckling som sker inom olje- och gasutvinning i regionen.

Även denna prioritering och tillhörande insatser skulle kunna påverka miljön i både positiv och negativ riktning, beroende på utfallet av de konkreta projekt och insatser som programmet resulterar i. Den aktivitet som nämns ovan, att tillvarata utvecklingen inom olje- och gasutvinningen i regionen skulle t.ex. kunna få negativa konsekvenser om detta görs utan

miljöhänsyn. Å andra sidan, handlar det om utveckling för att på något sätt förbättra utvinningen ur ett miljöperspektiv så är detta med största sannolikhet positivt för miljön.

I de fall det handlar om att främja företag som på olika sätt arbetar direkt med hållbar tillväxt, såsom miljöteknikföretag, är konsekvenserna för miljön sannolikt positiva. Handlar det däremot om att stödja företag vars verksamhet påverkar miljön negativt går utvecklingen i motsatt riktning.

Något förenklat riskerar också tillväxt i sig att generera ökad belastning på miljön, framförallt gäller detta för direkt miljöbelastande verksamhet. Det gäller dock även då ökad produktion medför större behov av bl.a. transporter och energi. Finns det då inte tillräckligt med miljövänliga alternativ finns risker för att miljön belastas.

Detta tematiska mål med tillhörande investeringsprioriteringar och förslag på aktiviteter kan dock inte i den form den presenteras i programmet antas ha varken betydande positiva eller betydande negativa konsekvenser för miljön.

6.1.3 Att skydda miljön och främja en hållbar användning av resurser

Aktiviteter som kan stödjas inom området är bl.a. framtagning av metoder för vidareutveckling och förvaltning av kulturhistoriska objekt och områden, skapa och utveckla nya gränsöverskridande metoder för bevarande och återställande av naturområden och dess habitat samt bidra till utveckling av nya miljövänliga processer och teknologiska lösningar.

Denna typ av aktiviteter genererar framförallt positiva effekter för miljön. Det är dock viktigt att återknyta till resonemanget som fördes ovan om programmens gränsöverskridande karaktär och att det är viktigt att tänka långsiktigt t.ex. i val av transporter i samarbetet över gränserna. Det är också viktigt att i programskrivningarna och genomförandet beakta att länderna har kommit olika långt i olika frågor med koppling till miljön.

Insatserna för att skydda miljön och främja en hållbar användning av resurser bedöms sammantaget ha en betydande positiv påverkan på miljön.

6.1.4 Att främja sysselsättning och arbetskraftens rörlighet

Detta tematiska mål är ännu ej beslutat. Med anledning av detta görs ingen bedömning av miljökonsekvenser i denna del. På ett generellt plan kan det konstateras att aktiviteter kopplade till detta tematiska mål kan innebära både risker och möjligheter för miljön.

Insatserna skulle t.ex. kunna leda till ökad produktivitet vilket som tidigare konstaterats innebär risker för ökad miljöbelastning. Vidare skulle det på en övergripande nivå kunna leda till ökad flyttning till landsbygden och därmed geografiskt utspritt boendet vilket riskerar medföra negativa konsekvenser för miljön. I den mån insatserna bidrar till att t.ex. höja miljömedvetenheten genom olika typer av utbildningsinsatser så kan denna prioritering emellertid ha direkt positiv påverkan på miljön.

6.2 Sammanfattande bedömning

De tematiska målen med tillhörande investeringsprioriteringar och förslag på aktiviteter som beskrivits ovan kan medföra både positiv och negativ påverkan på miljön. Det går dock inte att dra

slutsatsen att Nordprogrammet i sin helhet innebär vare sig betydande positiv – eller betydande negativ påverkan på miljön.

Enskilda insatser och projekt kan också ha negativ påverkan på miljön och det är därför avgörande att styrningen av programmet, både vad gäller insatser och projekt liksom av en bredare integrering av miljöhänsyn, utvecklas och fullföljs i genomförandet. Detta är också viktigt för projekt som har en potentiellt positiv påverkan på miljön, då effekterna av sådana insatser bör förstärkas.

Vidare är det viktigt att sätta de olika åtgärderna i relation till avsatta medel för åtgärden. Aktiviteter med en potentiellt positiv påverkan på miljön får sannolikt större genomslagskraft med mer finansiella resurser.

6.3 Skadeförebyggande

I en MKB ska de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra eller motverka betydande negativ miljöpåverkan beskrivas. Då någon betydande negativ miljöpåverkan inte identifierats diskuteras möjligheterna till skadeförebyggande här i generella termer.

Ett centralt verktyg för att säkerställa ett gott skydd för miljön är de urvalskriterier för projekt som programmet ska använda sig av.

Vidare utgör de indikatorer som ska anges i programmet möjligheter att mäta och i förlängningen också arbeta preventivt för att säkerställa miljömässig hållbarhet. Det finns stora möjligheter att utveckla programmet med flera sådana indikatorer som visar på bl.a. utvecklingen för klimatet, miljö och utsläpp.

Frågor som är centrala framförallt i implementeringen, t.ex. information, rådgivning, tydlighet kring definitioner osv. bör också lyftas fram i programskrivningen och genomförandet.

6.4 Nollalternativet

Nollalternativet avser här vad som skulle hända med miljön om Nordprogrammet inte skulle genomföras. Analyserar vi utvecklingen för miljömålen ger detta en bild av att generationsmålet inte kommer att nås.

För att göra nollalternativet något mer detaljerat använder vi här den beskrivning av hot kopplade till hållbarhetsdimensionen som framgår i bakgrundsanalysen. Denna visar på följande:

- Ökat internationellt fokus på Nordområdet och Arktis
- Ökad utvinning av råvaror och energikällor
- Konflikter mellan olika näringar som nyttjar naturresurser
- Globala miljö- och klimatförändringar
- Konkurrensen om de samiska naturresurserna ökar

Det är inte rimligt att inom ramen för denna typ av MKB göra en mer detaljerad beskrivning av nollalternativ då det framförallt handlar om att identifiera risker för olika typer av miljörelaterade effekter som är avhängiga vilken typ av ansökningar som inkommer och beviljas.

6.5 Verkan på miljön i ett område utanför Sverige, Norge och Finland

Vi har tidigare konstaterat att det inte går att dra slutsatsen att Nordprogrammet innebär betydande positiv – eller betydande negativ påverkan på miljön. Sammantaget gör detta att miljöpåverkan i områden utanför Sverige, Norge och Finland torde vara liten.

6.6 Åtgärder för övervakning

Enligt 16 § i Miljöbalken så ska den beslutande myndigheten eller kommunen i en särskild sammanställning redovisa de åtgärder som avses att vidtas för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför.

Eftersom ingen betydande negativ miljöpåverkan konstaterats behövs ingen separat uppföljning av detta givet att programmet utvecklas med bl.a. tydliga urvalskriterier. I programmet bör också i enlighet med kommissionens bestämmelser för genomförandeorganisationen presenteras olika ansvariga partner, inklusive finansiell kontroll, revision, övervakning och ledning. Vid beslut om programmet bör även frågan om övervakning diskuteras.

7 Integration och motiv

I tidigare kapitel diskuterades miljöhänsyn i utarbetandet av programmet. Här ska även en beskrivning av de yttranden som inkommer på MKB göras, de ska redovisas och kommenteras. Detta görs i version 2 av Kontigos MKB av Nordprogrammet 2014-2020.